

 metafora

JO CALLAGHANOVÁ

V JEDINÉM
OKA
MŽIKU

Přeložil Zdík Dušek

Lidská intuice nebo umělá inteligence?
Policistka a AI detektiv na stopě odložených případů.

„To stačí,“ vyštěkla Kat. „Profesorko Okonedoová, nevzpomínám si, že bych dala svolení, aby váš stroj měl přístup k našim soukromým složkám.“

„Tyto informace nejsou ze soukromých složek,“ namítl Lock. „Získal jsem je z veřejných sociálních sítí, ze životopisů a rozhovorů umístěných na policejním intranetu. Pouze jsem upozorňoval na to, že nemá smysl ptát se spolupracovníků, co si myslí. Můžete stejně tak dobře vložit případy do klobouku a vylosovat jeden z nich zcela náhodně.“

Hassan a Browneová si vyměnili pohled. Neodvážili se podívat na svou šéfovou.

„Chápu,“ řekla Kat a na okamžik sevřela rty. „Když jsi tak kritický vůči mým metodám, možná by ses chtěl ujmout vedení naší porady?“

„To bych chtěl, ano. Děkuji.“

Profesorka Okonedoová vydala přiškrcený zvuk, jako kdyby přemáhala smích. „AIDE Lock byl naprogramován, aby se neskláněl před autoritou,“ řekla a postavila se – poněkud ochránářsky – k Lockovi. Vedle vlastního výtvaru vypadala titěrně – byla téměř o třicet centimetrů menší –, ale mluvila pevným hlasem, který si získal jejich pozornost. „Samozřejmě bude plnit rozkazy – pokud nebudou v rozporu se zákonem nebo základními cíli vyšetřování –, ale jelikož neusiluje o žádný osobní prospěch, jako je například povýšení, bude vždy říkat pravdu tak, jak ji chápe.“

„Originální a podmanivé.“

– The Sun

„Výborný a tak jiný pohled na procedurální detektivku!“

– Prima Magazine

V JEDINÉM
OKA
MŽIKU

JO CALLAGHANOVÁ

V JEDINÉM
OKA
MŽIKU

Přeložil Zdík Dušek

metafora

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou **bez souhlasu nositele práv zakázány**.

Tato kniha je fikce. Jména, postavy, místa i události jsou dílem autorčiny obrazotvornosti nebo jsou použity v rámci fiktivního vyprávění. Jakákoli případná podobnost se skutečnými osobami, žijícími či zemřelými, událostmi či místy děje je zcela náhodná.

In the Blink of an Eye © Jo Callaghan, 2023

First published in Great Britain by Simon & Schuster UK Ltd, 2023

Translation © Zdík Dušek, 2024

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2024

All rights reserved.

ISBN 978-80-7625-832-7 (ePub)

ISBN 978-80-7625-831-0 (pdf)

ISBN 978-80-271-5209-4 (print)

Steveovi

*Skutečná otázka nezní,
jestli stroje myslí,
ale jestli myslí lidé. Záhada,
jež obklopuje myslící stroje,
už dávno obklopila myslícího člověka.*

B. F. SKINNER,
*Contingencies of Reinforcement:
A Theoretical Analysis*

DRÍVE

Nic nevidí.

Zkouší otevřít oči, ale něco mu v tom brání. Pomalu, neohrabaně si sáhne na obličej. Páska? Obvaz? Co se to...?

Zatahá nejdřív jednou rukou a potom o něco zoufaleji oběma. Ale není to k ničemu. Drží to příliš pevně.

Snaží se najít odpovědi. Zdá se mu to. Má kocovinu. Stal se obětí nějakého hloupého opileckého žertu. Nejspíš to byl Lukův nápad.

Ústa se mu zalijí slinami, když si vzpomene, že včera večer nebyl s Lukem. Vlastně nebyl nikde s nikým, protože šel na tu dopolední schůzku a pak...

A pak.

Sakra.

V tichu a tmě vnímá jen bušení vlastního srdce a tepající záři za očními víčky. Roztáhne obě ruce do prostoru, který nevidí. Sedí na posteli. Na úzké posteli pro jednoho s hrubou příkrývkou nebo povlečeným ručníkem a... ucukne před studeným, tvrdým kovem. Zamračeně k němu sáhne znovu. Hrazení?

Tohle není jeho postel.

„Haló?“ zavolá. Okamžitě toho zalituje, protože se v jeho hlase nedá přeslechnout strach. Ani ozvěna prázdné místnosti. Vzduch je tu chladný a je cítit – nasaje ho a snaží se najít správné slovo – dezinfekcí?

Dveře se otevřou a on se otočí ve směru zvuku.

„Haló?“ řekne znovu, tentokrát s větší nadějí.

Dveře se zaklapnou.

Kroky. Tiché, s jemným klapáním.

Vzápětí se zastaví.

Pálí ho oči, jak se snaží něco zahlédnout zpod pásky nebo něčeho, čím je má převázané. „Kdo jste? Kde to jsem?“

Levé předloktí mu sevrou ruce v rukavici. V první chvíli je natolik ohromený, že se nedokáže pohnout. Zaplaví ho strach a on se pokusí vytrhnout, ale sevření si nezadá se silou krajty. Prudce se nadechne, když v žilách ucítí ledově studené štípání. Trvá to dvě, možná tři vteřiny, sevření se uvolní a on zachytí závan ostrého, chemického pachu.

Přejede si prsty po bolavém místě. „Kde to jsem? Kdo jste?“

Je obrácený směrem, kde předpokládá, že stojí ten neznámý. Teď má ten člověk šanci všechno mu jednoduše vysvětlit, za chvilíčku ta situace začne dávat smysl a on se zasměje – byť poněkud roztřeseně – vlastním paranoidním představám.

Nezazní ale žádná slova, konejšivá ani jiná. Ozve se jen vrzání měkkých bot na holé podlaze bez koberce. Klapnutí otvíraných dveří.

„Počkejte!“

Dveře se zavřou. Cvakne zámek.

Vrhne se ve směru zvuku, ale jeho tělo je těžké a pomalé, tíží ho nějaká neznámá síla. Sáhne po hrazení kolem postele. Prsty se otrou o studený, hladký kov, ale nedokáže je přimět, aby se sevřely. Nedokáže se chytit.

Znovu si zkusí strhnout pásku z očí, ale ruce – jeho nemožně těžké ruce – mu bezmocně padnou k bokům. Klesne zpátky na polštář, oslněný září a barevnými mžítkami, které mu vybuchují před očima.

A pak vše zčerná.

1. KAPITOLA

**Policejní ústředí Leek Wootton, Warwickshire,
10. června 9.30**

Vrchní superintendantka Kat Franková šla ke kanceláři svého šéfa a zarývala nové podpatky do starého koberce. Policejnímu řediteli McLeishovi bylo jedno, kdo jste: jestli vysoce postavený politik, jehož schůzky se domlouvají s několikaměsíčním předstihem, nebo kolega, který strávil celý den ve vlaku, jenom aby se s ním setkal – pokud máte třeba jen pětiminutové zpoždění, pošle vás pryč. A Kat měla zpoždění plných třicet šest minut.

„Domluvíme nový termín, ano?“ zašeptala ředitelova sekretářka.

Kat se podívala na nekompromisně zavřené dveře. Před dvěma lety by souhlasila a rychle by zmizela, dokud má nepoškozené ušní bubínky. Ale po všem, čím prošla, bylo pokárání tou nejmenší z jejích starostí. Nevšímal si polekaného sekretářčina nadechnutí, rázně zaklepala a vstoupila.

Policejní ředitel McLeish seděl za stolem před velkým zářivým oknem, takže pokud chtěli návštěvníci něco vyčíst z jeho obličejce, museli mhouřit oči. Nevstal, nekývl, nepromluvil. Ale ani ji nevyhodil.

Kat klidně snášela jeho významné mlčení. Nemělo smysl vykládat mu o modrovlasé stopařce s ručně psanou cedulí,

na které mohlo rovnou stát „zavražděte mě“. Přestože měla stanovený čas schůzky se šéfem, Kat zastavila a zeptala se jí, kdo dneska ještě sakra jezdí stopem. (Odpověď zřejmě zněla, že osmnáctileté Polky, které se vracejí z hudebního festivalu, když jim „vážně hustej týpek“ řekne, že „stopro“ můžou sehnat brigádu česání ovoce na farmách ve Warwickshiru.) A teď, poté co Kat dívku dovezla k jahodové farmě s mizerným platem, ale hodnými lidmi, je tady – s půlhodinovým zpožděním na schůzku, na niž se hodlala dostavit naopak přinejmenším s třicetiminutovým předstihem.

McLeishe ale nezajímaly výmluvy. Navíc věděla, že policejní ředitel používá ticho jako zbraň – jen málokdo odolá nutkání nějak ho vyplnit, a tím ředitel získá výhodu, kterou je pro návštěvníka téměř nemožné překonat –, a tak Kat muži, jehož přes rok neviděla, jen oplácela pohled.

McLeish byl její druhý šéf, první učitel a považovala ho i za jednoho ze svých nejstarších přátel. I když jí za něco vyčinił, tak jen když měl dojem, že se z toho Kat nějak poučí – a Kat se opravdu učila. V začátcích se dopouštěla řady chyb, ale nikdy neudělala stejnou dvakrát. Kolegové jí záviděli, že v něm dokáže „číst“, jako kdyby představoval mimořádně tajemnou hádanku. Kat to nicméně připadalo docela jednoduché. Když se zlobil, zřítověl v obličej. Když ho něco potěšilo, zabručel pár strohých slov, které jí pozvedly náladu na několik dní. Pokud ovšem mlčel, dalo se to těžko poznat a odhady byly sázkou do loterie.

„Co děti?“ zkusila to nakonec.

Obličej mu zjhl. „Vyčerpávající. Vážně, před třiceti lety jsme prostě vypustili kluky ven, dali jsme jim večeři a pak jsme je uložili do postele. Dneska ale holky ven nesmí, pokud nejsou domluvené s kamarádkami. A očekávají, že jim každý večer přečtu pohádku na dobrou noc, věřila byste tomu?“

„Drzost,“ odpověděla Kat s úsměvem. McLeish krátce před šedesátkou všechny překvapil, když se znovu oženil a založil

druhou rodinu. A proč ne? Jen se na něj podívejte. Je šťastný.

„Jo, aspoň už vím dost, abych nedoufal, že se to zjednoduší, až budou starší.“ Zvedl se zpoza stolu a zamířil k černé kožené pohovce v rohu kanceláře. Kývl na ni, ať ho následuje.

Kat se posadila do jednoho křesla a bojovala s absurdní radostí z jeho tichého odpuštění. Je jí přece pětadvacet, sakra, není žádná školačka.

„Jak se má Cam?“ zeptal se. „Neměl letos maturovat?“

„Jo, čekáme na výsledky. Což je taky důvod, proč jsem vás požádala o schůzku.“

„Nudíte se a chcete se vrátit.“

Nešlo o otázku. Znal ji až příliš dobře. Přikývla, ale než stihla cokoliv říct, McLeish se zamračil.

„Víte jistě, že jste připravená naskočit, Kat? Je to sotva půl roku, co...“

„Jsem si jistá. Cam ze začátku potřeboval velkou oporu, ale už je v pořádku. Vysadil prášky, už nemusí chodit na terapii a doufá, že v září nastoupí na univerzitu.“

„Já se neptal na Cama, ale na vás.“

„Já jsem v pohodě.“ Kat se začervenala. „Nebo aspoň budu, až se vrátím do práce.“

„Chápu.“

Jistěže chápal. Jako vždycky.

„Takže, co byste si představovala?“ McLeish se opřel a kožená pohovka tiše zavržala.

„Než jsem odešla, říkal jste, že bych měla zvážit konkurz na nějaké vedoucí místo – dejme tomu šéfkou oddělení, nebo dokonce zástupkyni policejního ředitele.“

„A vy jste odpověděla, že byste si radši uhryzala prsty u nohou, než abyste pracovala za stolem.“

„To bylo dřív.“ Kat se odmlčela a vzpomněla si na tu druhou ženu, kterou dřív byla a která nechápala, proč by někdo radši ťukal do klávesnice, než chodil po ulicích. „Podívejte,

slíbila jsem Camovi, že jestli se vrátím do práce, budu dělat něco bezpečného. Nemůže si dovolit přijít i o mě.“

Přešel si dlaní po lysé hlavě. „Já vím. Jenže žádné volné vedoucí pozice nejsou v dohledu, a i kdyby ano, poslední dva roky jste nepracovala u policie. Hodně se toho změnilo.“

„Tak proč jste souhlasil se schůzkou?“ Nedokázala potlačit podráždění v hlase. Pohrávat si s lidmi nebyl jeho styl.

McLeish se předklonil. „Protože pro vás mám dokonalou práci. Setkala jste se někdy s novou ministryní vnitra?“ Nečekal na odpověď, protože samozřejmě nesetkala. „Je docela milá, ale naivní. Myslí si, že existují rezervy v efektivitě, které nějak unikly všem jejím předchůdcům.“

Kat pokrčila rameny. Všichni politici slibují snížit počet policistů a ukončit „plýtvání“ u policie, dokud nesedí na ministerské židli. Jakmile si je ale předvolají do parlamentu, aby vysvětlili nějaké ohavné znásilnění nebo vraždu, začnou se dohadovat s ministrem financí, aby jim dal peníze na víc „strážníků v ulicích“.

„Tahle je jiná,“ pokračoval McLeish, když viděl její výraz. „Zabývala se IT a je přesvědčená, že řešením rostoucí zločinnosti není víc policistů, ale víc aidů.“

„Víc čeho?“

„Aidů. AIDE, AI detektivní entita.“ Přežíravě mávl rukou. „V podstatě nějaká lepší verze Alexy, která bude schopná zpracovávat data a údajně vyřešit víc zločinů za zlomek nákladů ve srovnání s živým poldou.“

„To myslíte vážně?“

„Obávám se, že ona ano.“ McLeish vstal, přešel místnost a zvedl ze stolu jedno hlášení. „Podle analýzy, kterou si ministryně objednala, se ve Spojeném království každých devadesát vteřin ztratí jeden člověk. Tím vzniká přes tři sta tisíc případů ročně a ty zabírají policii hodně času – přesněji čtrnáct procent – při odhadovaných nákladech dva tisíce pět set liber na případ. Čtyřikrát víc než průměrná vloupač-

ka. Zpráva uzavírá, že značnou část základního sběru dat v případech pohřešovaných osob – pročitání výpovědí, záznamů, záběrů bezpečnostních kamer, telefonních výpisů a tak dále – může provádět AIDE, což povede k významné úspoře času i peněz.“

Kat si odfrkla a zvedla se na nohy. „To je úplná blbost. Umělá inteligence by možná mohla pomoci se sběrem dat, ale nedokáže je posuzovat. Nemůže dělat práci detektiva. Zločin je lidská záležitost. Jak by počítač mohl třeba jenom tušit, jaké pohyby vedly k tomu, že se někdo ztratí, nebo jaké to je, když jeho blízcí zůstanou sami? Kristepane.“ Zavrtěla hlavou – vybavila si dveře, na něž musela v minulosti klepat, i zlomené rodiny, jež za nimi žily. „A náklady na případ pohřešovaných osob nejsou jenom finanční. Ty rodiny potřebují taktní a citlivý přístup. Potřebují živého člověka, ne počítač.“

„Přesně tak,“ souhlasil McLeish. „Proto chci, abyste řídila pilotní projekt, který bude využívat jednoho z těch aidů k přezkoumání starých případů pohřešovaných osob.“

„Cože? Žertujete?“ Vášeň, která poháněla její krátký proslov, z ní vyprchala. „Víte přece, co se stalo Johnovi kvůli takzvané umělé *inteligenci*.“ U posledního slova se jí ústa zkřivila hořkostí.

„Já vím.“ McLeishovi zjehl hlas. „Ale právě proto o to žádám vás. Potřebuju někoho, komu můžu věřit, Kat. Souhlasil jsem s tímhle pilotním programem, abych odvrátil ještě šílenější nápady na seškrtnání nákladů, takže to poslední, co potřebuju, je nějaký ambiciózní dvacetiletý ucho, který ten program využije jako příležitost, jak na sebe upozornit ministryni a zajistit si povýšení.“

„Místo toho chcete čtyřicátníci, které ujel vlak a která splní vaše zadání?“

„Chci někoho, kdo chápe rizika, která to s sebou nese.“

Kat si založila ruce na prsou. Rizika skutečně chápala. „Jsem u policie skoro pětadvacet let a pracovala jsem opravdu

tvrdě, abych dosáhla hodnosti vrchní superintendantky. Vedla jsem vyšetřování vražd i komplexních mezinárodních podvodů, která měla dopad na legislativu. Dokonce jsem chytila Astonského škrtiče, doprdele. Proč bych se teď probůh měla chtít šfouurat v několika odložených případech kvůli praštěnému nápadu nějaké ministryně?“

„Pokud to neuděláte,“ řekl McLeish tiše, „tenhle praštěný nápad, jak ho nazýváte, se stane záminkou k ještě dalšímu zeštlhlení policie. Máte v sobě nejméně lidskosti ze všech detektivů, které znám, Kat. Dokážete věci vidět jako nějaká zatracená vědma. Jestli někdo zvládne prokázat stupiditu tohoto nápadu, jste to vy.“

Kat se odvrátila a zadívala se na mapu Warwickshiru, která visela na stěně. Nikdy nedokázala McLeishovi říct ne. A s pilotním programem, který se zabýval odloženými případy, by mohla ujistit Cama, že bude v bezpečí. Ale má žaludek na spolupráci s AI? Bože, co by tomu řekl John? Polkla, aby si uvolnila sevřené hrdlo – potisící jí došlo, že se odpověď nikdy nedozví. Mapa se jí rozpila před očima. Vlastně ne, to nebyla pravda. John byl ten intelektuálně nejzvědavější člověk, jakého kdy poznala. Téměř ho slyšela, jak ji teď pobízí: *Pověz mi víc.*

Pomalou vydechla a otočila se k McLeishovi. „Povězte mi o těch takzvaných aidech víc.“

„To nedokážu,“ odpověděl McLeish a zvedl telefon. „Ale znám jednu ženu, která ano.“

2. KAPITOLA

„Tohle je profesorka Okonedoová,“ řekl McLeish a pozval drobnou mladou ženu v nápadném červeném kostýmku, aby se k nim připojila. „Pracuje v Národním institutu pro výzkum AI – NiAIR – při Warwickské univerzitě. Se svou skupinou vyvinula AIDE a je taky autorkou analýzy, která udělala na ministryni vnitra takový dojem, že požádala policii ve Warwickshiru, aby k profesorčinu výtvoru spustila pilotní projekt.“

Profesorka Okonedoová nedala nijak najevo, že si všimla McLeishova tónu. Jen přikývla, jako kdyby potvzovala, že skutečně udělala všechny tyhle skvělé věci, a podala Kat tak dokonale pěstěnou ruku, až si Kat pomyslela, že si musí koupit nový krém na ruce.

„Tohle je vrchní superintendantka Kat Franková,“ představil ji McLeish. „Patří k nejnadanějším a nejzkušenějším detektivům v zemi. Doufám, že mi ji pomůžete přesvědčit, aby ten pilotní program řídila.“

Profesorce zmizel úsměv z tváře.

„Nuže? Nechtěla byste jí vysvětlit, o co jde?“ pobídl ji McLeish.

„Ehm, jistě, já jen, že...“ Posunula si brýle na nose a narovnála útlá ramena. „Já i moje skupina jsme strávily čtyři roky